СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

КАТЕДРА „СТАТИСТИКА И ПРИЛОЖНА МАТЕМАТИКА“

КРЪГЛА МАСА
С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ

Свищов, 16 октомври 2020 г.

Сборник с доклади

Кръглата маса е организирана в изпълнение на научноизследователски проект №13-2020 „Статистически измерения на регионалните различия и неравенства между Северна и Южна България“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2020

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Красимира Славева – Ръководител на проекта
Доц. д-р Пламен Петков – Ръководител катедра „Статистика и приложна математика“
Доц. д-р Стела Касабова
Гл. ас. д-р Ваня Ганева

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Поля Ангелова

Членове:
Доц. д-р Пламен Петков
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Стела Касабова
Доц. д-р Маргарита Шопова
Доц. д-р Екатерина Тошева
Доц. д-р Атанас Атанасов

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1892-7

СЪДЪРЖАНИЕ

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА В БЪЛГАРИЯ

НЕОБХОДИМО ЛИ Е НОВО ТЕРИТОРИАЛНО ДЕЛЕНИЕ НА СТРАНАТА – ЗАЩО, КАК И КОГА?
Борислав Борисов, проф. дн 7

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ НА ПАЗАРА НА ТРУДА, НАСТЪПИЛИ В СЛЕДСТВИЕ ПАНДЕМИЧНАТА КРИЗИСНА ОБСТАНОВКА
Венелин Терзиев, инж., проф., дн 15

ТРАНСПОРТНАТА СВЪРЗАНОСТ И ИНВЕСТИЦИИТЕ ВЪВ ФОКУСА НА ПЛАНОВЕТЕ ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНИТЕ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ (ПО ПРИМЕРА НА БЕЛЕНЕ И ПОРДИМ)
Андрей Захариев, проф. д-р, Стоян Проданов, проф. д-р, Анелия Радулова, доц. д-р, Силвия Заркова, д-р, Борислав Лазаров, докторант 32

ПОЛИТИКИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ПЕРИФЕРНИТЕ РАЙОНИ
Маргарита Богданова, проф. д-р 42

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ И ТЕНДЕНЦИИ ПРИ ОЦЕНКАТА НА БЕДНОСТТА В БЪЛГАРИЯ
Поля Ангелова, проф. д-р..... 50

ИНТЕГРИРАНОТО ПЛАНИРАНЕ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ
Евелина Парашкевова, доц. д-р..... 59

ТЕРИТОРИАЛНОТО УСТРОЙСТВО НА БЪЛГАРИЯ КАТО ФАКТОР ЗА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ
Камен Петров, доц. д-р..... 68

РЕГИОНАЛНО ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ В БЪЛГАРИЯ – АЛТЕРНАТИВИ МЕЖДУ СЕВЕРА И ЮГА
Камен Петров, доц. д-р, Радослав Костев, докторант..... 77

АНАЛИЗ НА РАЗЛИЧИЯТА В КЛЮЧОВИ ПОКАЗАТЕЛИ ЗА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ – ТЕНДЕНЦИИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА
Красимира Славева, доц. д-р..... 85

ЛОГИСТИЧНИТЕ ВЕРИГИ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ТЕРИТОРИАЛНА КОХЕЗИЯ
Маруся Линкова, доц. д-р, Елица Лазарова, гл. ас. д-р..... 97

ИЗСЛЕДВАНЕ НА РЕГИОНАЛНАТА ДИФЕРЕНЦИАЦИЯ В БЪЛГАРСКАТА СИСТЕМА НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ С КЛЪСТЕРЕН АНАЛИЗ
Пламен Петков, доц. д-р, Елеонора Минева-Димитрова, ас. д-р..... 105

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ В ДОХОДИТЕ И АСОРТИМЕНТНОТО ПОТРЕБЛЕНИЕ НА ДОМАКИНСТВАТА В БЪЛГАРИЯ
Симеонка Петрова, доц. д-р..... 115

БИЗНЕС СРЕДАТА КАТО ФАКТОР ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ
Стела Касабова, доц. д-р..... 122

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА НАМАЛЯВАНЕ НА РЕГИОНАЛНИТЕ ДИСБАЛАНСИ ЧРЕЗ ПРОМЕНИ В АДМИНИСТРАТИВНО-ТЕРИТОРИАЛНОТО ДЕЛЕНИЕ НА СТРАНАТА
Тихомир Личев, доц. д-р, Катя Личева, доц. д-р..... 130

ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБУЧЕНИЕ – КЛЮЧОВ ФАКТОР ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА РАЗЛИЧИЯТА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Христо Сирашки, доц. д-р..... 138

ПАРТНЬОРСТВО В УПРАВЛЕНИЕТО НА РЕГИОНАЛНИТЕ ДИСБАЛАНСИ
Десислава Алексиева, гл. ас. д-р..... 146

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА В МАЛКИТЕ ОБЩИНИ В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ: ТЕНДЕНЦИИ И ПЕРСПЕКТИВИ
Методи Иванов, гл. ас. д-р 153

РЕГИОНАЛНИ АСПЕКТИ И ИЗМЕРЕНИЯ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ НА БПЦ
Петкан Илиев, гл. ас, д-р..... 161

СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИЯ МЕГАПОЛИС В ЮЖНА БЪЛГАРИЯ СРЕЩУ ОАЗИСИТЕ В СЕВЕРНА БЪЛГАРИЯ
Петя Василева, гл. ас. д-р..... 173

РЕГИОНАЛНИ РАЗЛИЧИЯ В НАПОЯВАНАТА ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЯ МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Радка Ненова, гл. ас. д-р..... 181

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ БЪЛГАРИЯ И РУМЪНИЯ
Таня Тодорова, гл. ас. д-р 190

РЕГИОНАЛНИ АСИМЕТРИИ В УПРАВЛЕНИЕТО НА ПРОЕКТИ В БЪЛГАРИЯ (2014-2020)
Юлиян Господинов, гл. ас. д-р 197

СЪПОСТАВИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА ИНДУСТРИЯТА В СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ
Явор Станев, гл. ас. д-р 205

ИКОНОМИЧЕСКИ, СОЦИАЛНИ, ДЕМОГРАФСКИ ПРОБЛЕМИ В БЪЛГАРИЯ

ВРЪЗКАТА “УРБАНИЗАЦИЯ - ПОТРЕБНОСТИ ОТ ЗДРАВЕ И ЗДРАВОСЛОВЕН НАЧИН НА ЖИВОТ”. МЕТОДИ ЗА ИЗМЕРВАНЕ
Анастасия Марчева, доц. д-р 213

СЪСТОЯНИЕ И РАЗВИТИЕ НА ПАЗАРА НА ТРУДА В ОБЛАСТ ПЛЕВЕН
Галина Тодорова, доц. д-р 220

ОТНОСНО НЯКОИ МАКРОИКОНОМИЧЕСКА ДАННИ – ПРЕДПОСТАВКА ЗА ИДЕНТИФИЦИРАНЕ ИНОВАЦИОННИТЕ ВЪЗМОЖНОСТИ НА БЪЛГАРСКАТА ИКОНОМИКА
Искра Пантелеева, доц. д-р 228

МАЩАБИ НА БЪЛГАРСКИТЕ ФИНАНСОВИ АГРОПАЗАРИ
Любомир Любенов, доц. д-р, Анелия Любенова, д-р 237

ОПЕРАТИВЕН КОНТРОЛИНГ ВЪВ ФИРМАТА
Людмил Б. Кръстев, доц. д-р 247

ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОЦЕНКА НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКО СБЛИЖАВАНЕ СПОРЕД ЕВРОПЕЙСКИЯ СТЪЛБ НА СОЦИАЛНИТЕ ПРАВА
Маргарита Шопова, доц. д-р, Тихомир Върбанов, гл. ас. д-р, Евгени Овчинников, ас. д-р 254

ВЪЗМОЖНОСТИ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА ПРИ РАЗВИТИЕ НА ПОЗЕМЛЕНИТЕ ОТНОШЕНИЯ В БЪЛГАРИЯ
Марина Николова, доц. д-р 263

„ЗА“ И „ПРОТИВ“ ДОПЪЛНЕНИЕТО НА МЕТОДИКАТА ЗА ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ЛИНИЯТА НА БЕДНОСТ В БЪЛГАРИЯ
Николай Нинов, доц. д-р 273

БИЗНЕС СРЕДАТА И ПИВОВАРНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ В БЪЛГАРИЯ
Сергей Найденов, доц. д-р 282

СОЦИАЛНОТО НЕРАВЕНСТВО – КОНЦЕПТУАЛНА РАМКА И ИЗМЕРВАНЕ
Ваня Ганева, гл. ас. д-р 290

КОРПОРАТИВНА СОЦИАЛНА ОТГОВОРНОСТ В УСЛОВИЯТА НА КОВИД-19
Емил Николов, гл. ас. д-р 298

СТАТИСТИЧЕСКО ИЗУЧАВАНЕ НА ЗАСТРАХОВКА „КАРГО“ В БЪЛГАРИЯ ЗА ПЕРИОДА 2010-2019 Г. – СЪВРЕМЕННИ ИЗМЕРЕНИЯ
Милен Митков, гл.ас. д-р 306

УВЕЛИЧАВАНЕ НЕДОСТИГА НА РАБОТНА СИЛА В ЗДРАВЕОПАЗВАНЕТО
Милена Владимирова, гл. ас. дм 316

УСТОЙЧИВОТО РАЗВИТИЕ В ЕВРОПЕЙСКАТА СОЦИАЛНА ПРОГРАМА
Иванка Янкова, докторант 323

ИКОНОМИЧЕСКИ, СОЦИАЛНИ, ДЕМОГРАФСКИ ПРОБЛЕМИ В ЕВРОПА

MULTIVARIATE ANALYSIS – A GREAT TOOL FOR A MULTIVARIATE WORLD
Carlos A. Coelho, Full Professor of Statistics PhD 331

DEVELOPMENT OF INTEGRATION PROCESSES IN THE REGION OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE: THE VISEGRAD FOUR AND UKRAINE
Yevhen Savelyev, Prof. DSc (Econ.), Vitalina Kuryliak, Prof. DSc (Econ) 336

ASSESSMENT OF ECONOMIC EFFICIENCY OF THE ENVIRONMENTAL COSTS
Antonina Sydorova, Prof. DSc (Econ.), Olena Cherenkevich, PhD Student, Hanna Anisimova, Research Assist. PhD 343

CROSS-BORDER TRADE OF UKRAINE AND THE VISEGRAD FOUR COUNTRIES
Mariia Lyzun, Prof. DSc (Econ.), Ihor Lishchynskyy, Prof. DSc (Econ.)..... 352

FORECASTING SERBIAN GDP GROWTH AND UNEMPLOYMENT RATE USING VAR MODEL
Vinko Lepojević, Full professor, PhD, Tadija Djukić, Full professor, PhD..... 358

РЕГИОНАЛЬНЫЕ РАЗЛИЧИЯ ПОВЕДЕНИЯ НАСЕЛЕНИЯ В УСЛОВИЯХ ПАНДЕМИИ COVID-19, НА ПРИМЕРЕ МОЛДОВЫ, БОЛГАРИИ И РУМЫНИИ (MD, BG, RO)
Эдуард Хырбу, доц. к.э.н. 366

ПОЗДРАВИТЕЛНИ АДРЕСИ..... 373

CONTENTS

REGIONAL DIFFERENCES AND INEQUALITIES IN BULGARIA

IS A NEW TERRITORIAL DIVISION OF THE COUNTRY NEEDED – WHY, HOW AND WHEN
Borislav Borisov, Prof. DSc..... 7

REGIONAL DIFFERENCES ON THE LABOR MARKET AS A RESULT OF THE PANDEMIC CRISIS
Venelin Terziev, Eng., Prof, DSc..... 15

TRANSPORT CONNECTIONS AND INVESTMENTS IN THE FOCUS OF THE PLANS FOR INTEGRATED DEVELOPMENT OF MUNICIPALITIES IN THE REPUBLIC OF BULGARIA (ON THE EXAMPLE OF BELENE AND PORDIM)
Andrey Zahariev, Prof. PhD., Stoyan Prodanov, Prof. PhD., Anelia Radulova, Assoc. Prof. PhD., Silvia Zarkova, Ph.D., Borislav Lazarov, PhD Student..... 32

POLICIES FOR PERIPHERAL REGIONS DEVELOPMENT
Margarita Bogdanova, Prof. PhD..... 42

REGIONAL DIFFERENCES AND TRENDS IN EVALUATION OF POVERTY IN BULGARIA
Polya Angelova, Prof. PhD..... 50

INTEGRATED PLANNING AS A TOOL FOR OVERCOMING REGIONAL DIFFERENCES
Evelina Parashkevova, Assoc. Prof. PhD..... 59

THE TERRITORIAL ORGANIZATION OF BULGARIA AS A FACTOR FOR REGIONAL DEVELOPMENT
Kamen Petrov, Assoc. Prof. PhD..... 68

REGIONAL ECONOMIC DEVELOPMENT IN BULGARIA - ALTERNATIVES BETWEEN THE NORTH AND THE SOUTH
Kamen Petrov, Assoc. Prof. PhD, Radoslav Kostev, PhD Student..... 77

ANALYSIS OF THE DIFFERENCES IN KEY INDICATORS FOR THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF NORTH AND SOUTH BULGARIA
Krasimira Slaveva, Assoc. Prof. PhD..... 85

LOGISTICS CHAINS AS A TOOL FOR TERRITORIAL COHESION
Marusya Linkova, Assoc. Prof. PhD,
Elitsa Lazarova, Chief. Assist. Prof. PhD 97

STUDY OF REGIONAL DIFFERENTIATION IN THE BULGARIAN HIGHER EDUCATION SYSTEM WITH CLUSTER ANALYSIS
Plamen Petkov, Assoc. Prof. PhD,
Eleonora Mineva-Dimitrova, Assist. Prof. PhD 105

REGIONAL DIFFERENCES IN INCOME AND ASSORTMENT CONSUMPTION OF HOUSEHOLDS IN BULGARIA
Simeonka Petrova, Assoc. Prof. PhD 115

BUSINESS ENVIRONMENT AS A FACTOR FOR REGIONAL DEVELOPMENT
Stela Kasabova, Assoc. Prof. PhD 122

OPPORTUNITIES FOR REDUCING REGIONAL IMBALANCES THROUGH CHANGES IN THE ADMINISTRATIVE-TERRITORIAL DIVISION OF THE COUNTRY
Tihomir Lichev, Assoc. Prof. PhD, Katya Licheva, Assoc. Prof. PhD 130

PROFESSIONAL TRAINING - A KEY FACTOR FOR GET OVER THE DIFFERENCES BETWEEN NORTHERN AND SOUTH BULGARIA
Histo Sirashki, Assoc. Prof. PhD 138

THE PARTNERSHIP IN MANAGING REGIONAL IMBALANCES
Desislava Aleksieva, Chief. Assist. Prof. PhD..... 146

REGIONAL DIFFERENCES AND INEQUALITIES IN SMALL MUNICIPALITIES IN THE REPUBLIC OF BULGARIA: TRENDS AND PERSPECTIVES
Metodi Ivanov, Chief. Assist. Prof. PhD 153

REGIONAL ASPECTS AND DIMENSIONS OF THE SOCIO-ECONOMIC ACTIVITY OF THE BOC
Petkan Iliev, Chief. Assist. Prof. PhD 161

THE SOCIO-ECONOMIC MEGAPOLIS IN SOUTH BULGARIA AGAINST THE OASIS IN NORTHERN BULGARIA
Petya Vasileva, Chief. Assist. Prof. PhD 173

REGIONAL DIFFERENCES IN IRRIGATED ARABLE LAND BETWEEN NORTHERN AND SOUTHERN BULGARIA
Radka Nenova, Chief. Assist. Prof. PhD..... 181

STATISTIC MEASUREMENT OF REGIONAL DIFFERENCES AND INEQUALITY BETWEEN BULGARIA AND ROMANIA
Tanya Todorova, Chief. Assist. Prof. PhD 190

REGIONAL ASYMMETRES IN PROJECT MANAGEMENT IN BULGARIA (2014-2020)
Yuliyan Gospodinov, Chief. Assist. Prof. PhD 197

COMPARATIVE ANALYSIS OF INDUSTRY IN NORTHERN AND SOUTHERN BULGARIA.
Yavor Stanev, Chief. Assist. Prof. PhD 205

ECONOMIC, SOCIAL, DEMOGRAPHIC PROBLEMS IN BULGARIA

THE "URBANIZATION – HEALTH AND HEALTHY LIFESTYLE" RELATIONSHIP. MEASUREMENT METHODS
Anastasiya Marcheva, Assoc. Prof. PhD 213

CONDITION AND DEVELOPMENT OF THE LABOR MARKET IN PLEVEN DISTRICT
Galina Todorova, Assoc. Prof. PhD 220

REGARDING SOME MACROECONOMIC DATA – A PREREQUISITE FOR IDENTIFYING THE INNOVATIVE OPPORTUNITIES OF THE BULGARIAN ECONOMY
Iskra Panteleeva, Assoc. Prof. PhD 228

SCALE OF BULGARIAN AGRICULTURAL FINANCIAL MARKETS
Lyubomir Lyubenov, Assoc. Prof. PhD Anelia Lyubenova, PhD 237

OPERATIVE CONTROLLING IN THE FIRM
Lydmil Krastev, Assoc. Prof. PhD 247

OPPORTUNITIES FOR EVALUATING SOCIO-ECONOMIC CONVERGENCE WITHIN THE EUROPEAN PILLAR OF SOCIAL RIGHTS
Margarita Shopova, Assoc. Prof. PhD, Tihomir Varbanov, Chef Assist. Prof. PhD, Evgeni Ovchinnikov, Assist. Prof. PhD 254

PPORTUNITIES AND CHALLENGES IN THE DEVELOPMENT OF LAND RELATIONS IN BULGARIA
Marina Nikolova, Assoc. Prof. PhD 263

„FOR" AND „AGAINST" THE ADDITION TO THE METHODOLOGY FOR DETERMINING THE POVERTY LINE IN BULGARIA
Nikolay Ninov, Assoc. Prof. PhD 273

THE BUSINESS ENVIRONMENT AND BREWERIES IN BULGARIA
Sergey Naydenov, Assoc. Prof. PhD..... 282

SOCIAL INEQUALITY – CONCEPTUAL FRAMEWORK AND MEASUREMENT
Vanya Ganeva, Chief Assist. Prof. PhD..... 290

CORPORATE SICIAL RESPONSIBILITY IT THE CONDITION OF COVID-19
Emil Nikolov, Chief Assist. Prof. PhD 298

STATISTICAL STUDY OF CARGO INSURANCE IN BULGARIA FOR THE PERIOD 2010-2019 - MODERN DIMENSIONS
Milen Mitkov, Chief Assist. Prof. PhD..... 306

INCREASING THE LABOR SHORTAGES IN HEALTHCARE
Milena Vladimirova, Chief Assist. Prof. MD 316

SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN THE EUROPEAN SOCIAL AGENDA
Ivanka Yankova, PhD Student 323

ECONOMIC, SOCIAL, DEMOGRAPHIC PROBLEMS IN EUROPE

MULTIVARIATE ANALYSIS – A GREAT TOOL FOR A MULTIVARIATE WORLD
Carlos A. Coelho, Full Professor of Statistics PhD 331

DEVELOPMENT OF INTEGRATION PROCESSES IN THE REGION OF CENTRAL AND EASTERN EUROPE: VISEGRAD FOUR AND UKRAINE
Yevhen Savelyev, Prof. DSc (Econ.),
Vitalina Kuryliak, Prof. DSc (Econ) 336

ASSESSMENT OF THE ECONOMIC EFFICIENCY OF THE ENVIRONMENTAL COSTS
Antonina Sydorova, Prof. DSc (Econ.), Olena Cherenkevich, PhD Student,
Hanna Anisimova, Research Assist. PhD 343

CROSS-BORDER TRADE OF UKRAINE AND THE VISEGRAD FOUR COUNTRIES
Mariia Lyzun, Prof. DSc (Econ.),
Ihor Lishchynskyy, Prof. DSc (Econ.)..... 352

FORECASTING SERBIAN GDP GROWTH AND UNEMPLOYMENT RATE USING VAR MODEL
Vinko Lepojević, Full professor, PhD,
Tadija Djukić, Full professor, PhD 358

REGIONAL DIFFERENCES IN POPULATION BEHAVIOR IN THE CONTEXT OF THE COVID-19 PANDEMIC, AS EXEMPLIFIED BY MOLDOVA, BULGARIA AND ROMANIA (MD, BG, RO)
Eduad Hirbu. Assoc. Prof. PhD 366

КРЪГЛА МАСА
С МЕЖДУНАРОДНО УЧАСТИЕ

СТАТИСТИЧЕСКИ ИЗМЕРЕНИЯ НА РЕГИОНАЛНИТЕ РАЗЛИЧИЯ И НЕРАВЕНСТВА МЕЖДУ СЕВЕРНА И ЮЖНА БЪЛГАРИЯ

Свищов, 16 октомври 2020 г.

Сборник с доклади

Кръглата маса е организирана в изпълнение на научноизследователски проект №13-2020 „Статистически измерения на регионалните различия и неравенства между Северна и Южна България“, финансиран със средства по Наредба на МОН за насърчаване на научно-изследователската дейност

ISBN 978-954-23-1892-7

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

НЕОБХОДИМО ЛИ Е НОВО ТЕРИТОРИАЛНО ДЕЛЕНИЕ НА СТРАНАТА – ЗАЩО, КАК И КОГА

Борислав Борисов, проф. дн
Катедра „Стратегическо планиране“,
СА „Д. А. Ценов“ – Свищов
e-mail: b.borissov@uni-svishtov.bg

Резюме: *В доклада се застъпва тезата, че необходимостта от ново административно-териториално деление на страната е налице, но решенията за това трябва да се основават на общоприети принципи и изисквания, между които: равнопоставено положение на отделните региони с цел постигане на равномерно развитие и преодоляване на икономическите и социални различия; увеличаване производителността на администрацията с цел предоставяне на качествени административни услуги на населението; минимизиране на бюджетните разходи, свързани с управление на териториите и осигуряване на добра транспортна свързаност на населените места с административния център.*

Ключови думи*: административна реформа, местна администрация, териториално деление.*

JEL: *H11, H76.*

IS A NEW TERRITORIAL DIVISION OF THE COUNTRY NEEDED - WHY, HOW AND WHEN

Borislav Borisov, Prof. DSc
Department of Strategic Planning,
D. A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov
e-mail: b.borissov@uni-svishtov.bg

Abstract: *The report argues that the need for a new administrative-territorial division of the country exists, but decisions should be based on generally accepted principles and requirements, including: equal status of individual regions in order to achieve balanced development and overcome economic and social disparities; increasing the productivity of the administration in order to provide quality administrative services to the population; minimizing the budget expenditures related to the management of the territories and ensuring good transport connections of the settlements with the administrative center.*

Key words: *administrative reform, local administration, territorial division.*

JEL*: H11, H76.*

1. Въведение

Териториалното деление на една страна е функция на редица обективни и субективни фактори. Сред обективните можем да отбележим формирането на индустриални зони, гравитирането на по-малки населени места към даден по-голям град, природо-географски особености и др., а субективните фактори са предимно политически, напр. предпочитанията на управляващата партия към избора на един или друг регионален център, изисквания за територия и брой население и пр. По времето на социалистическия период от развитието на нашата страна, популярно беше създаването на т. нар. промишлени комплекси, около които се образуваха по-малки или по-големи населени места, дори се сливаха отдени градове и села. Популярна беше и една друга идея – тази за изравняване на условията на живот в града и селото. В резултат на това във всяко село трябваше да има детска градина, училище, читалище, смесен магазин и площад с паметник. Далеч от иронията, трябва да отбележим, че за оня период на нарастване на населението и разрастване на селата, тези решения може би не са били лишени от смисъл. След политическите и икономическите промени от началото на 90-те години на миналия век, се заговори за нови принципи на териториалното деление – този на формирането на градски центрове и прилежащите им хинтерланди. Разделението на страната ни на 6 региона, 28 области и 264 (по-късно 265) общини, беше съобразено с политическите изисквания на Евростат. Въведе се номенклатурата NUTS (от френски Nomenclature des unités territoriales statistiques) и LAU (Local Administrative Units). Влошената демографска ситуация, икономическата целесъобразност, както и изискването за по-добро управление налагат предприемането на нова реформа в административното устройство на страната. Каква да е тя, как и кога да се проведе са въпроси, които трябва да бъдат дискутирани за да се намерят най-правилните отговори.

2. Териториални диспропорции в развитието на районите и общините в България

В официалното законодателство на ЕК за първи път NUTS номенклатурата се споменава в Регламент на Съвета от 24 юни 1988 относно задачите на Структурните фондове в частта за икономически изостаналите райони. (Council, 1988) В документа обаче няма дефиниция на NUTS регионите, а е направена препратка към публикация на Евростат. За сметка на това са определени точно кои региони от ниво 2 подлежат

на интервенции поради факта, че техният БВП за последните 3 години е под 75% от средния за ЕС.

Настоящата номенклатура NUTS, приложима от 1 януари 2015 г., разделя икономическата територия на Европейския съюз в 98 региона на ниво NUTS 1, 276 региона на ниво NUTS 2 и 1342 региони на ниво NUTS 3. Под тях са определени две нива на местните административни единици (LAU). Първото ниво LAU (LAU 1, по-рано NUTS ниво 4) е определено само за следните държави: България, Чешката република, Дания, Германия, Естония, Ирландия, Гърция, Франция, Кипър, Литва, Люксембург, Унгария, Малта, Полша, Португалия, Словения, Словакия, Финландия и Обединеното кралство. По-ниското ниво LAU (LAU 2, преди това ниво 5 на NUTS) се състои от около 121000 общини или еквивалентни звена в 28-те държави-членки на ЕС (считано от 2013 г.).

Нивото на NUTS, на което съответства дадено съществуващо административно ниво, се определя на основата на средния брой на населението на неговите административни единици (вж. Табл. 1).

Таблица 1

Минимална и максимална численост на населението, съгласно NUTS

Ниво	**Минимална численост на населението**	**Максимална численост на населението**
NUTS 1	3 000 000	7 000 000
NUTS 2	800 000	3 000 000
NUTS 3	150 000	800 000

В България териториалното деление на страната се урежда със Закона за административно-териториално устройство на Република България, приет на 30 юни 1995 г. Поради изпадане на Северозападния район под минималните граници за население, през 2008 г. към него бяха прикрепени Плевенска и Ловешка области. Въпреки това той си остава най-застрашения от изпадане под долната граница за население район от всички шест района за планиране. Това стана причина от известно време отново да се заговори за ново райониране на страната, което да отговори на изискванията на Евростат.

Диспропорциите в регионалното развитие обаче не се свеждат само до броя на населението, нито са валидни само за Северозападния район. Диспропорциите в развитието на отделните райони могат да се видят и по отношение на други основни показатели, като:

1. Относителен дял в създаването на БДС;
2. БВП на глава от населението;
3. Естествен прираст на 1000души от населението;

4. Средна брутна работна заплата;
5. Коефициент на безработица.

На Фиг. 2 се вижда каква е позицията на всеки един от районите за планиране, разпределени в пет групи, в зависимост от стойностите на горните показатели, като група 1 е с най-ниски стойности до 20% от максимално регистрираните, група 2 е със стойности на показателите от 20 до 40% от тези на най-добрия район, група 3 – от 40 до 60%, група 4 – от 60 до 80% и група 5 – от 80 до 100%. Попадането на даден район по някой от изброените показатели в група 1 означава, че той се характеризира със стойности на показателя, които са 20 или по-нисък процент от тези на най-добрия район, в случая – Югозападния, който попада в пета група по всичките пет показателя.

Таблица 2

Територия и население на административните единици от ниво NUTS 1 и 2 в България

NUTS	**Територия (кв.км.)**	**Население (брой)**	**Територия (% от страната)**	**Население (% от страната)**	**Области (брой)**	**Общини (брой)**	**Нас. места (брой)**
България	**111001.902**	**7364570**	**100%**	**100%**	**28**	**264**	**5302**
Северна и Източна България	*68330.407*	*3752349*	*61.56%*	*50.95%*	*18*	*155*	*3044*
Северозападен район	19070.308	847138	17.18%	11.50%	5	51	646
Северен централен район	14822.115	861112	13.35%	11.69%	5	36	996
Североизточен район	14639.252	966097	13.19%	13.12%	4	35	721
Югоизточен район	19798.732	1078002	17.84%	14.64%	4	33	681
Югозападна и Южна Централна България	*42671.495*	*3612221*	*38.44%*	*49.05%*	*10*	*109*	*2258*
Югозападен район	20306.441	2132848	18.29%	28.96%	5	52	952
Южен централен район	22365.054	1479373	20.15%	20.09%	5	57	1306

Източник: НСИ.

3. Новата административно-териториална реформа – каква, кога и как

През 2017 г. Министерство на регионалното развитие и благоустройството сформира междуведомствена работна група, която след проведените заседания консенсусно определи 3 варианта за нов териториален обхват на районите от ниво 2, с 4, 5 и 6 района. Работата по анализа и прогнозите за регионалното развитие и съответствието на шестте планови района в България на изискванията на Евростат започна още през 2013 г., когато беше изготвен доклада „Анализ на състоянието и тенденциите за промени в обхвата на районите от нива 1, 2 и 3 в Република България в контекста на общата класификация на териториалните единици за статистически цели в Европейския съюз“ (ФРМС, 2013). От предложените над 10 варианта, работната група, експерти и представители на различни институции определи като приоритетни три варианта. – с 4, 5 и 6 района. (Борисов, 2018).

Проблемът на териториалното деление у нас не се свежда само до броя и обхвата на регионите. Голяма част от общините също обезлюдяха през последните 30 години, както по причина на силно влошената демографска обстановка, така и поради миграцията от селата към по-големите градове. Ако на един общински служители в България се падат средно по 500 души от населението, то в 41 общини в България на един общински служител се падат под 100 души от местното население. Такива са общините Трекляно, Борино, Ковачевци, Чавдар, Челопеч, Маджарово и др., всички с население под 2000 души. Административният капацитет на тези общини е изключително нисък, тъй като е ясно, че сред това население, което е на средна възраст около 60 години, трудно ще се намерят необходимите експерти за работа в администрацията. Голяма част от малките общини не са усвоявали средства по проекти от ЕИСФ, нямат кадастрални карти, специалистите, които ги обслужват обикновено пътуват от градския център до общината и организират приемни дни веднъж седмично.

Изложеното отговаря на въпроса ЗАЩО трябва да се проведе нова административно-териториална реформа. Смятаме, че тя трябва да намали броят на районите за планиране в България на 4, а броят на общините да бъде не повече от 200.

На въпроса КАК да се проведе административно-териториалната реформа може да се отговори чрез приемане на някои основните изисквания, които следва да бъдат водещи при вземане на решение. Смятаме, че на-важните от тях са следните:

1. Гарантиране на равнопоставено положение на отделните региони с цел постигане на равномерно развитие и преодоляване на икономическите и социални различия;
2. Увеличаване производителността на администрацията с цел предоставяне на качествени административни услуги на населението;
3. Минимизиране на бюджетните разходи, свързани с управление на териториите;
4. Осигуряване на добра транспортна свързаност на населените места с административния център.

На първото изискване може да се отговори чрез разработване на регионални разрези на Националната концепция за пространствено развитие и на оперативните програми. В тях трябва да бъдат заложени проекти, които да водят до постигане на междурегионална кохезия, като се инвестират повече средства в най-изостаналите райони на страната.

Реформата в териториалното деление на страната ще доведе до предоставяне на по-качествени административни услуги ако гражданите бъдат обслужвани от администрации, в които работят специалисти с добра професионална подготовка, Концентрирането на основните административни услуги в районния център, предполага развитието на електронното управление и прилагането на гъвкави работни практики, които Beatson отъждествява с работа на непълно работно време, гъвкаво време, работа от вкъщи, мобилна работа, споделяне на работа и компресирана работна седмица (Beatson, 2019). Необходимо е да се въведе стандарти за брой население, обслужвано от един общински служител, както и такива за количество и качество на публичните услуги, единни за цялата страна.

Административно-териториалната реформа би трябвало да доведе до намаляване на разходите по издръжката на териториалната администрация като цяло, тъй като ще бъде намален броя на общинските служители за сметка на тези, които работят в малките общини и които нямат необходимата квалификация. В тези общини могат да се създадат компютъризирани обслужващи центрове, в които гражданите самостоятелно или с помощта на специалист ще подават заявления, ще изпращат документи и ще получават такива, свързани с предоставянето на технически и административни услуги. В освободените сгради на общинските администрации ще се помещават кметът и неговите заместници, ако има такива при по-големи населени места, обслужващите

центрове с по не повече от двама-трима служители и социални заведения. Това ще доведе до намаляване и на разходите по пътуванията на различни експерти до малките общини, които нямат свои подготвени кадри.

Разстоянието от закритите малки общини до по-големия общински център, в който ще се концентрират повече кадрови, финансови, информационни и организационни ресурси не трябва да бъде повече от 40-45 км., така че да може да се изминава с нормален транспорт за не повече от час. Отдалечеността на най-малката община – Трекляно, където на един общински служител се падат 26 души от населението, до Кюстендил е 41,5 км. и се изминава за 50 минути. Разстоянието от Доспат до Девин и 39,6 км. и се изминава за 53 минути, така че от двете общини може да остане един общински център. Само 14,8 км., изминавани за 17 минути, делят с. Чавдар, център на едноименна община, до Пирдоп. Идентично е разстоянието и времето за пътуване от с. Ценово до Бяла, Русенско, които също може да се слеят в една община. В момента в 41 общини в България на един общински служител се падат под 100 души от местното население.

И накрая, КОГА трябва да се проведе въпросната административно-териториална реформа? Смятаме, че това трябва да стане преди следващите местни избори, които трябва да се проведат през м. октомври-2023 година. Поне година по-рано трябва да излезе новият Закон за административно-териториалното устройство и да се извършат необходимите промени в другите закони, които имат отношение към него, като Закона за регионалното развитие. През последната година от настоящия мандат, администрациите на закритите области трябва да продължат да работят както преди, но вече от името на новия общински център. След новите избори те трябва да бъдат окончателно закрити.

Заключение

Административно-териториалното устройство на една страна не може и не бива да се променя твърде често, без да са налице основателни причини за това. Смятаме, че на настоящия етап от развитието на страната такива съществуват и административно-териториална реформа е необходима. Тя обаче не трябва да се осъществява само за да „вкара“ съществуващите териториални единици в изискуемите от статистиката граници, а да доведе до реални икономически и социални ефекти. Най-общо те са свързани с постигането на регионална кохезия,

по-доброто обслужване на населението и икономисване на бюджетни разходи.

ЛИТЕРАТУРА:

Beatson, M. (2019). Megatrends: flexible working. London: CIPD.

Horváth, G. (2007). The Dilemmas of Creating Regions in Eastern and Central Europe. Regionality and/or Locality, Pécs: Centre for Regional Studies. Discussion Papers, Special, стр. 13-28.

Борисов, Б. (2018). Новото регионално деление на България – формален акт или целенасочена политика. International journal "Knowledge", Vol. 26.1, Skopje, 317-323.

Моллов, Б. (2018). Варианти за нови райони за планиране в България от ниво NUTS 2. Извлечено от Градът: https://gradat.bg/news/2018/04/23/3167498_arh_belin_mollov_varianti_za_novi_raioni_za_planirane/

Николова, Д. (2018). Новите райони на България – ще се отреже ли достъпът до евросредства на част от територията? Извлечено от Институт за пазарна икономика: http://ime.bg/bg/articles/novite-raioni-na-bylgariya-shte-se-otreje-li-dostypyt-do-evrosredstva-na-chast-ot-teritoriyata/

ФРМС. (2013). Анализ на състоянието и тенденциите за промени в обхвата на районите от нива 1, 2 и 3 в Република България в контекста на общата класификация на териториалните единици за статистически цели в Европейския съюз. София: ФРМС.

Закон за регионалното развитие. Обн. ДВ. бр.50 от 30 Май 2008г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.28 от 29 Март 2018 г.

Закон за устройство на територията. (2001). Закон за устройство на територията. В сила от 31.03.2001 г.

Правилник за прилагане на Закона за регионално развитие, Обн. ДВ. бр.80 от 12 Септември 2008 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.50 от 1 Юли 2016 г.

Регламент (ЕО) № 1059/2003. Регламент (ЕО) № 1059/2003 на Европейския парламент и на Съвета от 26 май 2003 година за установяване на обща класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS).